

DRAGAN KLAIC

Las Vegas a Dunán

Százhetven év óta, amióta csak a magyarok érvényesíteni akarták saját személyiségüket Budapest német nyelvű lakói ellenében, elsődlegesen fontos kulturális és politikai cél volt, hogy a Nemzeti Színháznak megfelelő hajlékot emeljenek. Ilyen-olyan okokból a Nemzeti Színházat mindig valamilyen ideiglenes, improvizált épületben helyezték el, annak ellenére, hogy a XIX. század utolsó harmadában és később is sok elsőrangú színház-épület készült el más társulatok számára, a város színházi élete pedig gazdaggá és sokszínűvé vált, és a bulvártól az avantgárdig, az operától a kabaréig minden műfajt felölelt. A kommunizmus alatt, különösen pedig a hatvanas évek vége óta a Nemzeti Színház már nem töltötte be a vezető művészeti erő funkcióját; ezt a szerepet több más repertoárszínház vette át, amilyen például a Katona József Színház vagy egy vidéki színház, a kaposvári. Ám a megfelelő épület gondolata a kommunizmus bukása után is napirenden maradt mint a nemzet egyfajta történelmi adóssága, s végül az 1990-es évek közepén egy baloldali kormány egy újabb pályázat után jóváhagyta az építészeti tervet, és a város szívében meg is indultak a munkálatok. Az előbbi követő jobboldali kormány azonban úgy döntött, hogy a kiásott üreget diszkóval kombinált föld alatti garázsra alakítja, és új helyszínt jelölt ki, mégpedig a városközponttól néhány kilométerre, egy jellegtelen Duna menti területen. Itt nyílt meg 2002 tavaszán a Siklós Mária építész tervei alapján készült új „megfelelő épület”, amelyet néhány héttel ezelőtt végre alkalmam volt megtekinteni.

Hosszú időn át azt hittem, hogy Európa legcsúnyább színház-épülete (bár a verseny éles!) a korábbi, 1968 és 1980 között elkészült antwerpeni KNS*, amelyet a Bourla** 1993-as felújítása óta üzleties produkciókra használnak. Nos, most jobb belátásra tértem. Budapesten az ember egy kilométert gyalogolhat a villamosmegállótól vagy a parkolótól, majd egy mezőre érve átmegy egy diadalkaput parodizáló betonportálon, megpillant egy vízestócsába omlott timpanont, a Nemzeti Színház korábbi épületeinek mentőjét, amelyet híres régi színészek hiperrealista emlékművei vesznek körül. Ezután jut el a színházépülethez, amely hajót szeretne utánozni, beleértve egy megnyújtott fedélzetet, valamint végződés gyanánt egy rosszfélé mutató, fából készült hajóorr. A Dunára nyíló kilátást elrontja a szomszédos babiloni *zikkurat*, amelynek funkcióját nem sikerült felfedeznem. Az épület egy minden elegancia híján lévő kolosszus, formák, anyagok és arányok eklektikus, nehezen áttekinthető keverce. Odabenn a magamutogató giccs uralkodik, minden nagyon drága és elsöprően izléstelen: a kockás szőnyegek, a lámpák, a székek, még a vízcsapok is a toalettbten. A nagyteremben hétszáz ülés van, az erkélyt is beleértve, vannak régimódi páholyok is, a földszintet pedig korlát vágja ketté, akárcsak a XVIII. századi termekben, ahol az első sorokban ülő csöcseléket kellett távol tartani a hátrább helyet foglaló *bonne bourgeoisie*-től. Odakinn van egy kisebb szabadtéri színház, az alagsorban pedig egy százötven férőhelyes stúdiószínház, amelyet nem láthattam.

A *Revans* című előadás, amelyet „a tánc világában egyedülálló ExperiDance”-ként hirdetnek, harmadrangú Las Vegas-i show; a népi legenda, amelyen alapul, egy libapásztorról szól, aki bosszút áll a feudális kizsákmányolókon. A rendező-koreográfus szüntele-

* Koninglijke Nederlandsche Schouwburg

** A XIX. században épült antwerpeni színház, amely 1993-ban tervezője, Bourla építész nevét vette fel.

Köncz Zsuzsa felvétele

nül a fényekkel és a színház padlójának számítógép vezérelte, emelkedő-süllyedő szelvényeivel játszik, huszonöt táncos negyven percen belül háromszor vált jelmezt, a nézők vidámkodnak, én pedig a szünetben elmenekültem ennyi agresszív közönségesség elől. A szórólap közli, hogy a *Revans* nyolc hónapi kemény munkával készült el, és immár két év óta vonz telt házakat, repertoárszerűen váltakozva több magyar drámával és néminemű Shakespeare-rel. Úgy tűnik: Széchenyi gróf 1832-ben hiába álmodott a nemzeti színházról mint a nemzet erkölcsi és politikai apoteózisáról – az álmodot erről a színházhajóról a Dunába pottyantották.

Budapesti barátainak ezután lelkifurdalásuk támadt, amiért nem akadályozták meg benne, hogy esti programom megválasztásában ekkora bakot lőjek. Az alternatívák azonban korlátozottak voltak, lévén hogy más próza színházak is a bulvártípusú repertoárt részesítik előnyben, és kiemelt helyet juttatnak a népszerű vígjátékoknak, hogy a valamelyest csökkentett szubvenciókat a pénztári bevétellel pótolják. A legérdekesebb előadások kis stúdiószínházpadaikon láthatók, ahová nehéz jegyet kapni, és ahol a kitűnő színészek, akikben Budapest mindig bővelkedett, művészetük legjavát nyújtják. Az ugyancsak kitűnő új rendezők nemzedéke többnyire nem szakad el a repertoárrendszerrel, hanem azon belül, mintegy enklavében keres magának helyet és lehetőséget.

Egyikük, Bagossy László fiatal színészekkel játszatja el a Katona József Színház Kamrájában Urs Widmer *Top Dogs*-át, ezt az egy-